

دانشکده منابع طبیعی
گروه جنگلداری

جنگلداری اجتماعی Social Forestry

محل ارائه
دانشکده منابع طبیعی دانشگاه کردستان

احمد ولی پور
ahmadvalipour@gmail.com

شیوه ارزیابی:

- حضور منظم و فعال در کلاس: تا ۳ نمره
- امتحان میان ترم: تا ۴ نمره
- فعالیتهای کلاسی: تا ۳ نمره
- امتحان پایان ترم: تا ۱۰ نمره

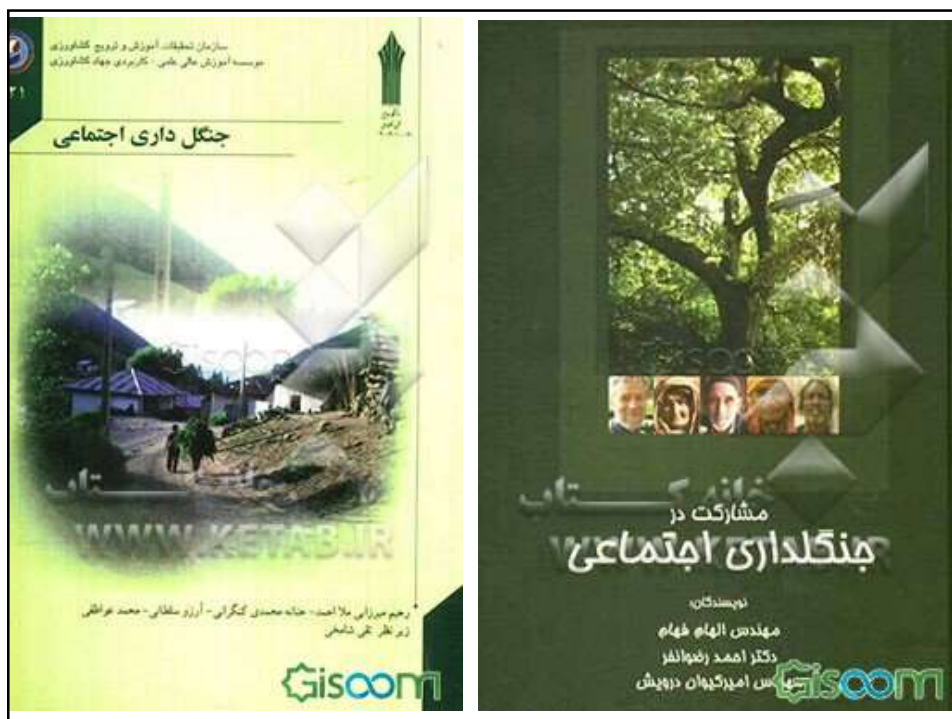
جنگل‌داری اجتماعی				
 دروس پیش‌نیاز: ندارد	نوع درس		ردیف درس ۵۵	مقطع: کارشناسی
	نظری ۲	اختیاری		تعداد واحد: ۲
☐ سمسپار ☐ سفر عملی		☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ ندارد		تعداد ساعت: ۳۲ آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☐

هدف: آشنایی دانشجویان با مفاهیم اولیه جنگل‌داری اجتماعی.

سرفصل درس:

نظری: کلیات (اصطلاحات، تعاریف و مفاهیم مرتبط با جنگل‌داری اجتماعی) - جوامع روستایی و جنگل‌نشین و بیوگرافی آن‌ها - حقوق جنگل‌نشینان نسبت به اراضی منابع طبیعی از جنبه‌های عرفی و ارتفاقی - وابستگی (نوع و میزان تقریبی) جنگل‌نشینان به کالاها و خدمات جنگل - ضرورت توزیع منافع جنگل بین جوامع محلی (اشتغال، درآمد و ...) - روش‌های مشارکتی - استفاده از دانش بومی و مشارکت جنگل‌نشینان در طراحی، اجرا و حفاظت جنگل‌ها - تعاونی‌های جنگل و نقش آنها - نقش تعاونی‌های مردمی در مدیریت جنگل - سازمان‌های غیردولتی و مدیریت جنگل.

Social Forestry
 Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
 University of Kurdistan, Department of Forestry

Social forestry:

Is the management and protection of forests and afforestation of barren and deforested lands with the purpose of helping environmental, social and rural development.

The term social forestry was first used in 1976 by *The National Commission on Agriculture*, when the government of India aimed to reduce pressure on forests by planting trees on all unused and fallow lands.

It was intended as a democratic approach to forest conservation and usage, maximizing land utilization for multiple purposes.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

Social forestry:

- ❖ has become new model of forest management empowering local managers and hence, allowing integration of diverse local practices and support of local livelihoods.
- ❖ The effectiveness of SF would depend on the motivations and aims for a decentralization of forest governance to the community.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

جنگلداری اجتماعی

برنامه ها و اقدامات جمعی مرتبط با درختکاری که به منظور فایده رساندن به مردم در زمینه های اقتصادی و محیط زیستی انجام می شود.

این اقدامات شامل: پرورش و تیمار درختان، درختکاری، مدیریت و بهره برداری از محصولات چوبی و غیر چوبی جنگل و استفاده از سایر خدمات و کالاهای جنگل هستند.

بیشه زراعی (اگروفارستری)، جنگلداری روستایی، جنگلداری مزرعه و جنگلداری شهری از انواع جنگلداری اجتماعی هستند.

جنگلداری اجتماعی مانند سایر حوزه های علوم جنگلداری، نیازمند بهره مندی از علوم و فناوریهای مرتبط مانند کشاورزی، جنگل شناسی، اصلاح درختان، باغبانی، فناوری بذر درختان، حمایت جنگل، علوم خاک، مسائل اجتماعی- اقتصادی، بهره برداری و بازاریابی است.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

جنگلداری اجتماعی

جنگلداری اجتماعی گام مهمی در جهت رشد اقتصادی و توسعه جوامع محلی است.

اهداف اصلی: تامین سوخت، تولید چوب، تامین علوفه، حفاظت در مقابل فرسایش آبی و بادی و ایجاد فرصتهای تفریحی

جنگلداری اجتماعی، مردم روستایی را با مدیریت جنگل پیوند می دهد. هم رفاه روستاییان را افزایش می دهد و هم تخریب محیط زیست را کاهش می دهد.

در دهه ۱۹۸۰ طرحهای مختلفی در قالب جنگلداری اجتماعی در کشورهای مختلف اجرا شده که نتایج آنها موفقیت آمیز نبوده است.

دلیل اصلی این مساله؟

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

جنگلداری اجتماعی

لزوم توجه و تاکید بر طرحهایی که مشارکت مردم محلی را بیشتر در نظر بگیرد.

اهمیت رویکرد پایین به بالا در تهیه و اجرای طرح

این نگرش منجر به تشویق و توانمندسازی جوامع محلی از یک طرف و ایجاد احساس
تعلق مردم به جنگل از سوی دیگر می شود.

به این ترتیب نوعی از جنگلداری گسترش می یابد که در آن جامعه محلی بازیگران
اصلی هستند و نقش مهمی در طراحی و اجرای برنامه مدیریت جنگل دارند.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

جنگلداری اجتماعی

- جنگلداری جمعی (Group Forestry)
- جنگلداری مجتمعی (Integrated Forestry)
- جنگلداری مشارکتی (Participatory Forestry)
- مدیریت مشترک جنگل (Joint Forest Management)
- جنگلداری روستایی (Rural F.)
- جنگلداری جمعی (Community F.)
- جنگلداری محلی (Local F.)

مرکز بین المللی تحقیقات جنگلداری (سیفور):

Center for International Forestry Research (CIFOR)

جنگلداری اجتماعی پیشینه ای طولانی دارد.

جنگلداری مجتمعی از قرنهای پیش در آسیا وجود داشته است.

چین، هندوستان، نپال، فیلیپین، تایلند و ...

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

مفهوم جنگلداری اجتماعی

- **Kamnap (2003):** جنگلداری اجتماعی نوعی از جنگلداری است که در آن عملیات مدیریت جنگل با مشارکت روستاییان برای بهبود وضعیت و احیای محیط زیست تخریب شده و تامین نیازهای روزانه روستاییان به محصولات جنگلی مانند محصولات غیرچوبی، علوفه و چوب سوخت انجام می‌گیرد.
- **Philip (1997):** بهره‌برداری، مدیریت یا احیای منابع جنگلی در سطح محلی است به طریقی که با اهداف و ارزشهای محلی سازگار باشد.
- تلاش برای هماهنگی همزمان اهداف محیط زیستی، اقتصادی و اجتماعی منابع جنگلی است.
- **Bonita (1987)** می‌گوید جنگلداری اجتماعی مبتنی بر چهار عنصر است: مردم محلی، رفع نیازها از طریق محصولات جنگلی، منابع جنگلی و توانایی مدیریت
- **امانی (۱۳۸۳):** جنگلداری اجتماعی رویکردی که بر مشارکت عادلانه مردم و جوامع محلی وابسته به جنگل در تصمیم‌گیریها، اجرا و در منافع حاصل از مدیریت جنگلها و منابع جنگلی استوار است. این شیوه جنگلداری به مفهوم یک روش یا یک الگوی معین نبوده بلکه مجموعه‌ای از روشهای متنوع است که هر کدام بسته به شرایط محل اجرا مشخصات خود را دارد.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

مفهوم جنگلداری اجتماعی

- **فرایندی که مردم محلی به صورت داوطلبانه در فعالیتهای جنگلداری دخالت می‌کنند.**
- **فائو (۲۰۰۰):** رهیافتی مهم جهت حفظ و احیای جنگلها با در نظر گرفتن تامین نیازهای جنگل‌نشینان. آنان در ارتباط و هماهنگی با یکدیگر و ارتباط عقلانی با محیط اطرافشان به نوعی از مدیریت محلی بر جنگلها جامه عمل می‌پوشانند که در نهایت منجر به توسعه پایدار منابع طبیعی می‌شود.
- **جنگلداری اجتماعی رهیافتی مردم‌گرا است.**
- **جنگلداری اجتماعی یک رویکرد مشارکتی است و منجر به همکاری ذی‌نفعان مختلف می‌شود.** مرتبط با اقتصاد، اجتماع و اکولوژی است. تصمیم‌گیری بر اساس دانش محلی در اولویت قرار دارد. مشاغل محلی و خانوادگی را ایجاد می‌کند. یک پدیده روستایی است.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

برخی ویژگیهای جنگلداری اجتماعی

- رویکرد جنگلداری اجتماعی بر پایه سیستم سنتی مدیریت می‌باشد.
- قدرت در اختیار مردم است.
- میزان مسئولیت‌پذیری مردم در این رویکرد بالا است.
- چون طرحها توسط مردم تهیه می‌شود در اجرا با مشکل مواجه نمی‌شود.
- این رویکرد مدیریتی در انواع جنگلها قابلیت اجرا دارد.
- جوامع محلی در مرکز تصمیم‌گیری قرار دارند.
- جوامع محلی عامل تخریب نیستند.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

برخی ویژگیهای جنگلداری اجتماعی

- دیدگاه پایین به بالا
  - رویکرد برنامه‌ریزی در جنگلداری کلاسیک
  - معیارها و دستورالعملهای مشخص
  - عدم مشارکت واقعی جوامع محلی
  - در جنگلداری اجتماعی مشارکت جوامع محلی در برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی
  - فعالیت جمعی
  - مدیریت سنتی سازگار با شرایط محلی است.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

برخی ویژگیهای جنگلداری اجتماعی

□ توسعه روستایی

- ایجاد شغل
- استفاده از کمک فنی و مالی دولت و یارانهها
- کمکها و یارانههای سازمانهای بین‌المللی (UNDP؛ UNEP؛ GEF؛ SGP)
- استفاده از این منابع برای بهبود بهداشت، تولید، آموزش و زیرساختها
- بودجه تثبیت کربن: معاهده کیوتو، کنوانسیون آب و هوا
- تهیه اطلاعات لازم در مورد فراوری، بازاریابی و خرید و فروش تولیدات روستایی
- اهمیت بیشتر به خانوارهای فقیر و طبقات پایین اجتماعی

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

برخی ویژگیهای جنگلداری اجتماعی

□ مقیاس کوچک

- سامان عرفی روستا در مقایسه با سطح مورد عمل در جنگلداری کلاسیک

□ تنوع استفاده

- اهداف متنوع: حفاظت، بهره‌برداری
- کاشت انواع گونه‌ها بر تک‌کشتی ارجحیت دارد.
- ترکیب بخشهای مختلف کشاورزی، جنگلداری، دامداری و ...

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

برخی ویژگیهای جنگلداری اجتماعی

□ استفاده از دانش بومی در مدیریت جنگل

- گنجینه فرهنگی و تاریخی یکی از فرصتهای جوامع محلی
- سازگار با شرایط محلی

□ سرمایه‌گذاری محدود و بهره‌گیری بیشتر از نیروی کار انسانی و امکانات محلی

- نیاز به سرمایه‌گذاری زیاد در طرحهای جنگلداری
- استفاده از نیروهای مردمی برای انجام طرحهای جنگلداری اجتماعی

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

مزایای جنگلداری اجتماعی برای جوامع محلی

- گسترش ارتباط با جوامع
- ارائه طرحها و برنامه‌ریزیهای اجتماعی
- اشاعه سلامتی و تندرستی
- توسعه بخش خصوصی و ترویج فرهنگ محلی جنگل
- ایجاد فرصتهای شغلی برای مردم محلی
- ایجاد فرصتهای جدید برای تامین معیشت و اشتغال از تولیدات جنگل
- آموزش و تعلیم
- توسعه جنگلداری روستایی
- حمایت جوامع محلی از محیط زیست

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

پیدایش و تحول جنگلداری اجتماعی

- تامین نیاز و بهره برداری عامل شکل گیری مدیریت جنگل
- طرحهای جنگلداری به منظور بهره برداری و حفاظت جنگل اجرا شده است.
- عدم توجه به نقش انسان به ویژه جوامع محلی در جنگلداری کلاسیک
- ضرورت در نظر گرفتن مردم محلی و ارتباط آن با موفقیت طرح
- تاکید بر دو کارکرد اساسی برنامه های جنگل از دهه ۱۹۷۰: مشارکت دادن مردم محلی در مدیریت جنگل - معرفی روشهای اصولی افزایش منافع از منابع طبیعی
- بازنگری در نقشها و روابط بین دولت و مدیران با مردم محلی

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

پیدایش و تحول جنگلداری اجتماعی

- پژوهشگران و صاحب نظران زیادی معتقدند که:
  - مشارکت مردمی جزئی ضروری و هسته مرکزی پروژه های توسعه پایدار جنگل است.
  - مردم و مشارکت آنان جنگل نشینان باید در مرکز توجه تمام پروژه های جنگلداری باشد.
  - مدیریت پایدار جنگل بدون مشارکت مردم محلی غیرممکن است.
  - مشارکت مردم محلی در قالب رهیافت جنگلداری اجتماعی تحقق می یابد.
  - جنگلداری اجتماعی رهیافتی برای حفاظت و احیای جنگل با هدف تامین نیازهای جنگل نشینان
  - جنگلداری اجتماعی پاسخی است به شکست برنامه های مدیریت دولتی جنگل

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

پیدایش و تحول جنگلداری اجتماعی

□ ضرورت اجرای جنگلداری اجتماعی:

- افزایش جمعیت در عرصه‌های جنگلی،
  - تامین نیازهای انسانی،
  - جلوگیری از تخریب جنگل و توجه به حفاظت محیط زیست
- دولتها فاقد توان لازم برای حفاظت از تمام عرصه‌های جنگلی هستند.

تاریخچه شکل‌گیری جنگلداری اجتماعی در جهان

- ❖ پیشنهاد کمیسیون ملی کشاورزی هند (۱۹۷۶)
- ❖ برگزاری کنگره جهانی جنگلداری در جاکارتا (۱۹۷۸)
- ❖ پذیرش منشور جنگلداری توسط فائو (۱۹۸۵)

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

شکل‌گیری جنگلداری اجتماعی در چند کشور جهان

□ هندوستان

- ❖ اجرای پروژه‌های ج.ا. با هدف کاهش تخریب جنگل
- ❖ احیای عرصه‌های جنگلی دولتی تخریب‌شده توسط مردم
- ❖ کاشت درختان در اطراف زمینهای کشاورزی، خطوط راه‌آهن، رودخانه‌ها
- ❖ به رسمیت شناختن حقوق جوامع محلی بر منابع جنگلی
- ❖ تشویق مشارکت روستاییان در مدیریت منابع طبیعی
- ❖ تهیه نهاده‌ها (نهال و کود) توسط دولت
- ❖ حفاظت توسط مردم
- ❖ هدف هند: افزایش پوشش درختی در کوتاه‌مدت با مشارکت مردم

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

شکل گیری جنگلداری اجتماعی در چند کشور جهان

□ بنگلادش

- ❖ مشارکت مردم محلی در مدیریت منابع جنگلی راهبرد غالب است.
- ❖ این راهبرد بر اساس توافق میان ذی‌نفعان کلیدی تعیین شده است.
- ❖ اولین برنامه با عنوان پروژه بخش جنگل در سال ۱۹۸۱ با وام بانک توسعه آسیا و کمک برنامه عمران ملل متحد (UNDP)
- ❖ برنامه دیگری در سال ۱۹۸۷ برای توسعه و احیای جنگل آغاز و در سال ۱۹۹۴ به پایان رسید.
- ❖ کاهش فقر، توانمندسازی اقتصادی مردم فقیر روستایی به ویژه زنان از طریق دخالت دادن آنها در فعالیتهای جنگلداری، رشد اجتماعی فقرای روستایی و بهبود محیط زیست از اهداف اصلی این برنامه بود.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

شکل گیری جنگلداری اجتماعی در چند کشور جهان

□ سیاستهای مشارکت مردم در جنگلداری در بنگلادش

- ❖ تشویق مردم برای جنگلکاری در عرصه‌های خود
- ❖ تشویق مردم برای جنگلکاری در مکانهای عمومی
- ❖ توسعه جنگل با مشارکت مردم و NGOها در زمینهای دولتی
- ❖ احیای جنگلهای مخروبه با مشارکت مردم و NGOها
- ❖ آموزش، حمایتای مالی و فنی توسعه جنگل توسط بخش خصوصی
- ❖ تشویق زنان برای مشارکت در فعالیتهای جنگلداری
- ❖ بهره‌گیری از ظرفیت رسانه‌های جمعی برای ترویج جنگلداری مشارکتی
- ❖ کاشت درختان میوه علاوه بر درختان جنگلی
- ❖ تاسیس بخش جنگلداری اجتماعی در چارت سازمانی

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

شکل گیری جنگلداری اجتماعی در چند کشور جهان

□ فرانسه

- ❖ تهیه طرح جنگلداری روستایی برای حل مشکل جنگل نشینان و روستاییان داخل جنگل از گذشته تحت عنوان جنگلداری کومونال (محلی)
- ❖ جنگلهای کومونال توسط شورای روستا اداره می شوند و درآمد آنها در روستا مصرف می شود.

□ تانزانیا

- ❖ تقویت و احیای دانش و عملیات بومی در مدیریت و حفاظت جنگل
- ❖ درگیر کردن جوامع محلی در مدیریت جنگل
- ❖ ۹۰۲ روستا از ۱۰۰۰۰ روستا در سال ۲۰۰۳ برنامه جنگلداری اجتماعی را پیاده کردند.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

شکل گیری جنگلداری اجتماعی در چند کشور جهان

□ نپال

- ❖ هدف اولیه حفاظت محیط زیست بود و به سمت مدیریت جنگل و کنترل منابع توسعه پیدا کرد.
- ❖ تمرکز دایی و واگذاری کارها به مردم محلی از عوامل اصلی مدیریت پایدار جنگل است.

□ کره جنوبی

- ❖ اساس جنگلداری اجتماعی بر پایه انجمنهای جنگلداری روستایی (VFA)
- ❖ کمک مالی و اراضی دولتی در اختیار VFA قرار گرفت.
- ❖ ایجاد ۲۰۰۰۰ انجمن در ۵ سال؛ یک میلیون هکتار جنگلکاری؛ احیای ۴/۴ م.ه. جنگل مخروطه
- ❖ بهره برداری از محصولات غیر چوبی: قارچ، فیبر، پوست، رزین
- ❖ ۱۰۰ میلیون دلار درآمد برای دو میلیون خانوار

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

شکل گیری جنگلداری اجتماعی در چند کشور جهان

عوامل موثر در موفقیت کره جنوبی در جنگلداری اجتماعی

- ❖ حمایت قانونی از VFA برای ایجاد حق مالکیت زمینهای واگذار شده
- ❖ تعهد زیاد روستاییان برای توسعه روستایی
- ❖ بکارگیری روشهای تعاملی بین دولت و VFA برای مشارکت در توسعه جنگل
- ❖ ارائه نهاده‌ها، کمکهای مالی و فنی به VFA به صورت منظم و برنامه‌ریزی شده

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

شکل گیری جنگلداری اجتماعی در چند کشور جهان

❑ اتيوپی

- ❖ کنفرانس منطقه‌ای کشاورزان
- ❖ مشکل حفاظت آب و خاک
- ❖ پیشنهاد کاشت درخت برای کاهش فرسایش خاک و افزایش نفوذپذیری آب در خاک
- ❖ برگزاری دوره‌های آموزش و ترویج
- ❖ تولید ۳۰ تا ۴۰ هزار نهال در سال و جنگلکاری اطراف مزارع و مناطق فاقد جنگل
- ❖ آموزش کارکنان ترویج و جنگلداری برای اجرای عملیات جنگلداری و اگر فارستری توسط کارشناسان آلمانی
- ❖ کمک به کشاورزان برای اجرای عملیات اگر فارستری در زمینهای کشاورزی
- ❖ کمک به کارشناسان جنگلداری برای راه‌اندازی و مدیریت نهالستانها

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

شکل‌گیری جنگلداری اجتماعی در چند کشور جهان

□ ترکیه

- ❖ ماده ۱۷۰ قانون اساسی ترکیه: بهبود و ارتقا سطح زندگی مردم جنگل‌نشین، حفظ و اداره جنگل و همکاری با مردم جنگل‌نشین بر عهده دولت است.
- ❖ تاسیس هیات مدیره روابط جنگل و روستا در جنگلداری اجتماعی در سال ۱۳۷۰ زیر نظر وزارت جنگلداری

□ چین

- ❖ آغاز جنگلداری اجتماعی از ۱۹۷۸
- ❖ افزایش سطح جنگلهای حفاظتی دولتی
- ❖ پروژه‌های جنگلداری محلی برای حفاظت از خاک در مناطق کوهستانی و بیابانی
- ❖ کشاورزی اکولوژیک (بوم‌شناختی): آگروفارستری
- ❖ افزایش ۵.۳ میلیون هکتار جنگل از سال ۱۹۷۸ تا ۱۹۸۵
- ❖ چشم‌انداز افزایش بیش از ۱۰ درصد پوشش جنگلی تا ۲۰۲۰

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اهداف جنگلداری اجتماعی

دلیل وجودی جنگلداری اجتماعی: اهمیت جنگلها در تامین معیشت مردم، تخریب شدید جنگلها، ناتوانی دولتها در کنترل تخریبها و حفاظت از جنگلها، لزوم مشارکت مردم در حفاظت جنگل

رفع نیازهای جنگل‌نشینان در خصوص چوب سوخت، الوار، علوفه و سایر تولیدات جنگلی بر پایه اصول پایداری، فراهم کردن فرصتهای شغلی درآمدزا برای روستاییان، توسعه صنایع خانگی، بکارگیری زمین برای افزایش سود، حفاظت از منابع آب و خاک، بهبود ارزش زیبایی‌شناسی عرصه‌ها و رفع نیازهای تفریحی

فائو: رفع نیازهای اساسی مردم روستایی، مشارکت مردم محلی، مقابله با فرسایش خاک، رشد اقتصادی و برابری اجتماعی

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

برخی هدفها و خط مشی های جنگلداری اجتماعی

- انجام برنامه‌هایی برای احیای جنگل با تاکید بر توسعه چوب سوخت و علوفه در عرصه‌های تخریب شده
- کاشت نواری گونه‌های سریع‌الرشد در کنار جاده‌های عمومی، رودخانه‌ها و ...
- ایجاد کمربندهای سبز
- احیای زمین
- فراخواندن مشارکت مردم به ویژه زنان و جوانان برای حفاظت از جنگلها، محیط زیست و حیات وحش
- انتقال فناوری مناسب برای بهره‌برداری پایدار و حفاظت از منابع جنگلی
- گسترش و ترویج الگوهای جنگلداری مطابق با شرایط اجتماعی و کشاورزی منطقه
- ایجاد آگاهی محیط زیستی
- فراهم کردن شغل برای افراد بدون مهارت

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اهداف جنگلداری اجتماعی

۱- تامین معیشت مردم محلی:

- جنگلداری اجتماعی و ارائه دریاچه‌های تازه برای بهبود معیشت
- ضرورت درک الگوهای متفاوت موقعیت اجتماعی جوامع محلی
- هدف اولیه جنگلداری اجتماعی: تامین نیازهای اساسی روستاییان مانند چوب سوخت، علوفه دام، تامین چوب ساختمانی، غذا، درآمد و ... است.
- معیشت جوامع محلی تا حد زیادی به منابع طبیعی وابسته است.
- وابستگی قشر فقیرتر به دلیل محدودیت دسترسی به منابع فیزیکی و سرمایه‌ای بیشتر است.
- نقش جنگل در تامین معیشت و امنیت غذایی روستاییان بسیار مهم است.
- در دوره‌های بحران و خشکسالی اهمیت منابع جنگلی افزایش می‌یابد.
- برنامه‌ریزی برای جنگلداری اجتماعی پیچیدگی‌های زیادی دارد.
- روشها و چگونگی بهره‌برداری از روستایی به روستای دیگر و حتی بین خانوارهای یک روستا متفاوت است.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اهداف جنگلداری اجتماعی

۲- اهمیت منابع جنگلی برای فقرا:

- ❑ ریشه‌کن نمودن فقر یکی از مهمترین اهداف توسعه هزاره سوم
- ❑ فائو: مساحت جنگلهای جهان ۳.۹ میلیون هکتار است و ۱.۲ میلیارد نفر در کشورهای در حال توسعه برای غذا و درآمد وابسته به درختان جنگلی یا درختان مزرعه هستند.
- ❑ ۳۵۰ میلیون نفر در اطراف یا درون جنگلهای انبوه زندگی می‌کنند.
- ❑ در آمریکای جنوبی، آفریقا و آسیا؛ ۶۰ میلیون نفر افراد بومی کاملاً وابسته به جنگل
- ❑ اهمیت نقش زنان در فعالیتهای جنگلداری در جوامع فقیر
- ❑ جنگلداری اجتماعی می‌تواند الگوهایی را ارائه دهد تا مردم فقیر و زنان به شکل بهتری و با کارایی بیشتری بتوانند نیازهای خود را برطرف سازند.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اهداف جنگلداری اجتماعی

۳- محصولات غیر چوبی جنگل

- ❑ شامل هر کالایی به جز چوب که دارای ارزش معیشتی یا قابل خرید و فروش در بازار بوده و یا خدمات قابل استفاده انسان یا مصارف صنعتی را که از منابع جنگلی به دست می‌آیند، را در بر می‌گیرد.
- ❑ استفاده از گیاهان برای غذا، نوشیدنی‌ها، علوفه، گیاهان دارویی، حیوانات، پرندگان، ماهیها، چرم، عسل، ابریشم و ... نمونه‌های محصولات غیر چوبی جنگل هستند.
- ❑ محصولات غیر چوبی جنگل هم در اقتصاد و معیشت خانوارهای روستایی نقش دارند و هم برای منافع ملی اهمیت دارند.
- ❑ اهمیت فرهنگی و تاریخی دانش بومی بهره‌برداری و فراوری محصولات غیر چوبی
- ❑ بازار این محصولات غیر رسمی بدون ساز و کار قانونی است.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اهداف جنگلداری اجتماعی

۳- محصولات غیر چوبی جنگل

- ❑ اندازه کوچک، فناوری ساده، تمرکز کم سرمایه، وابستگی شدید به نیروی کار خانوار، و فعالیت فصلی از ویژگیهای صنایع مرتبط با این محصولات است.
- ❑ در فیلیپین، ۱۸ میلیون نفر به طور مستقیم با استفاده از محصولات غیر چوبی جنگل زندگی می کنند.
- ❑ در روستای کوهستانی چتن در مازندران، ۵۵ محصول غیر چوبی برداشت می شود.
- ❑ در روستاهای کامیاران، بیش از ۱۶ محصول غیر چوبی فقط از درختان جنگلی بهره برداری می شود.
- ❑ طرحهای جنگلداری اجتماعی استراتژیهای مناسبی برای مدیریت و استفاده پایدار از محصولات غیر چوبی جنگل ارائه و برنامه ریزی می کنند.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اهداف جنگلداری اجتماعی

۴- غذاهای حاصل از محصولات جنگلی

- ❖ تامین غذای مردم محلی یکی از اهداف جنگلداری اجتماعی
- ❖ تخریب جنگل، تبدیل اراضی جنگلی به کشاورزی، نفوذ محصولات بازاری و تولیدات جدید، تغییر ذائقه، سلیقه و فرهنگ مردم منجر به کاهش علاقه به غذاهای جنگلی در برخی نقاط دنیا شده است.
- ❖ دانش بومی مرتبط با این تولیدات نیز در حال نابودی است.
- ❖ با این حال، تجاری شدن، گسترش ارتباطات، توسعه حمل و نقل و تسهیل دسترسی به بازارهای ملی و بین المللی منجر به گسترش بازار فروش برای برخی محصولات شده است.
- ❖ برخی جوامع به دنبال احیای ارزشهای بومی و سنتی خود هستند.
- ❖ در بعضی نقاط دنیا ارزش تولیدات جنگلی به دلیل خاصیت دارویی آنها افزایش یافته است.
- ❖ در مواردی، استفاده از غذاهای جنگلی نشانه فقیر بودن است. بنابراین مردم تلاش می کنند و انمود کنند که غذای خود را از بازار تهیه می کنند!

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اهداف جنگلداری اجتماعی

محدودیتها و موانع تامین غذا از جنگل:

- جنگل زدایی
- عرضه فصلی مواد غذایی
- دسترسی به علوفه دام و دیگر محصولات جنگلی
- تغییر وضعیت اقتصادی خانوار از اقتصاد معیشتی به اقتصاد مبتنی بر بازار
- کاهش مصرف مواد غذایی جنگلی منجر به فقیر شدن نوع رژیم غذایی شده است.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اهداف جنگلداری اجتماعی

۵- درآمدهای حاصل از منابع جنگلی

- کاشت و نگهداری درختان نسبت به زراعت کم هزینه تر است.
- درآمد حاصل از درختان پایداری بیشتری دارد.
- درختان چندمنظوره و نظامهای چندگونه‌ای بهتر از درختان تک محصولی است.
- برآورد درآمد سالانه شیره سقز از جنگلهای بنه: ۱۴ میلیون دلار

۶- تامین هیزم

- کاشت درختان در مناطق تخریب یافته یا قطعه‌ای زمین برای تامین نیاز هیزمی
- دسترسی به هیزم در مناطق جنگلی بر کمیت و کیفیت غذای مصرفی تاثیرگذار است.
- هدف اولیه بسیاری از طرحهای جنگلداری اجتماعی، تامین هیزم مورد نیاز مردم محلی بوده است.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اهداف جنگلداری اجتماعی

۷- تامین علوفه

- ❑ نقش حیوانات اهلی برای انجام کارهای مزرعه و بعنوان منبع تامین غذا
- ❑ تامین علوفه دام از درختان در جنگلداری اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است.
- ❑ اثرات کمبود علوفه برای دام بیشتر از اثرات کمبود هیزم برای خانوار است.
- ❑ در صورت تغییر الگوی کشت و حذف پس‌چر مزارع، الگوی دامداری رمه‌گردانی باید به دامداری در محیط بسته (متمرکز) تغییر یابد که نیازمند سرمایه زیادی است و در توان بسیاری از روستاییان نیست.
- ❑ اهمیت علوفه درختی در نواحی کم‌باران و در خشکسالی‌ها بسیار قابل توجه است.
- ❑ در زاگرس شمالی برگ بلوط علوفه اصلی دام است. بذر بلوط نیز برای تغذیه دام استفاده می‌شود.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اهداف جنگلداری اجتماعی

۸- کاشت گیاهان دارویی و معطر

- ❑ یکی از فرصت‌های ایجاد شده در طرح‌های جنگلداری اجتماعی کشت گیاهان دارویی و معطر است.
- ❑ مان نتیجه فعالیت حشرات بر گیاهان و درختانی مانند شیرخشت، گزانگبین، گز علفی، ترنجبین، گز شهداد، بلوط و ... ایجاد می‌شود.
- ❑ اندام‌های هوایی برخی درختان و گیاهان مانند: برگ مورد، برگ کنار، برگ اکالیپتوس، ساقه ریواس، ترکه ارغوان، آویشن، میوه بنه، میوه بادام کوهی، گل گاوزبان
- ❑ اندام‌های زیرزمینی مانند: تعلب، ریشه کاسنی، ریشه ختمی، پیاز گل نرگس، پیاز گل سرنگون، موسیر و ...
- ❑ صمغ و شیرابه: کتیرا، سقز، مستکی، زدو، باریجه، آنقوزه، وشا و ...

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اهداف جنگلداری اجتماعی

۸- کاشت گیاهان دارویی و معطر

- ❑ بهره‌برداری بیش از حد گیاهان خودرو و خطر تخریب و نابودی آنها
- ❑ کاشت و اهلی کردن گیاهان راهکار مناسبی در برابر تخریب طبیعت و افزایش تولید و درآمد روستاییان
- ❑ طرح‌های جنگلداری اجتماعی برنامه‌های هدفمندی برای افزایش سطح زیر کشت گیاهان دارویی و معطر دارند.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اهداف جنگلداری اجتماعی

- ❑ بنابراین اجرای جنگلداری اجتماعی منجر به کاهش فقر خواهد شد.
- ❑ فرصتهایی برای اشتغال و تولید سرمایه جامعه محلی ایجاد می‌کند.
- ❑ افزایش تولید و ایجاد ارتباط تولیدکنندگان با بازار
- ❑ بهبود وضعیت معیشتی و افزایش درآمد: افزایش ۲ تا ۳ برابری درآمد در بنگلادش

❑ هدف جنگلداری اجتماعی، مدیریت پایدار منابع جنگلی با مشارکت جوامع محلی به منظور کاهش تصدی دولت بر این منابع و رفع نیازهای معیشتی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و روانی جنگل‌نشینان است.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اثرات طرح‌های جنگلداری اجتماعی

۱- کاهش سرعت تخریب جنگل و احیای جنگلهای تخریب‌شده (بهبود وضعیت سرمایه طبیعی)

- روند روزافزون تخریب جنگلهای دنیا به ویژه در در جنگلهای استوایی و نیمه استوایی
- بخشی از تخریب ناشی از بهره‌برداری مردم محلی است.
- جنگلهای اندونزی: ۱۵۰ م.ه در ۱۹۵۰ به ۹۰ م.ه در ۱۹۹۰
- نقش برجسته تجارت چوب در تخریب
- واگذاری مدیریت جنگل به دولتهای مرکزی و کاهش نقش مردم محلی در مدیریت جنگل، تخریبها را افزایش داد.
- طرح‌های جنگلداری اجتماعی راهکاری برای واگذاری مدیریت جنگل به جامعه محلی

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اثرات طرح‌های جنگلداری اجتماعی

۲- تقویت روحیه مشارکت و همکاری در جامعه محلی

- دخالت‌های برنامه‌ریزی شده دولت و توسعه یکی از عوامل مهم تخریب جنگل
- دخالت‌های برنامه‌ریزی نشده مردم محلی و روستاییان عامل نامحسوس تخریب
- سرعت بهره‌برداری بیشتر از نرخ رشد (امکان برداشت) منجر به کاهش موجودی و خالی شدن جنگل می‌شود.
- تبدیل زمین، چرای دام و سایر بهره‌برداری موجب تشدید وضعیت بحرانی می‌شود.
- دو گروه عامل موثر بر این وضعیت:

- تامین معیشت جوامع محلی

- مدیریت جنگل توسط دولت مرکزی

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اثرات طرح‌های جنگلداری اجتماعی

۲- تقویت روحیه مشارکت و همکاری در جامعه محلی

جنگلداری اجتماعی:

- زمینه درگیر کردن مردم در مدیریت و حفاظت جنگل را فراهم می‌آورد.
- باعث انسجام اجتماعی و بهبود سرمایه اجتماعی می‌شود.
- منجر به افزایش قدرت افراد فقیر و خارج نمودن آنها از حالت ایزوله می‌شود.
- منازعات بین افراد و گروه‌های اجتماعی را کاهش می‌دهد.

۳- بهبود وضعیت محیط زیست

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

اثرات طرح‌های جنگلداری اجتماعی

برنز و همکاران در خصوص نقش‌های جنگلداری اجتماعی این موارد را بیان کردند:

- درک بهتر اهمیت جنگلها
- تعادل بین جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیک
- دستیابی به مدیریت پایدار زمین
- پذیرش و درک ارزش دانش و فرهنگ بومی
- ارتقای سلامت اقتصادی و ایجاد شغل
- ایجاد رابطه بهتر بین جوامع محلی و دولت

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

جنگلداری اجتماعی

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry